

Handlingsplan

På väg mot en giftfri förskola

Gäller fr o m 2019-03-01

Med bilagor

Kinda
kommun

Antagen:

2019-03-01

Revideras:

Vid behov

Förvaltning:

Bildningsförvaltningen

På väg mot en giftfri förskola

Arbetet med giftfri förskola har pågått i många år.

2017 genomfördes en kartläggning på förskolorna.

Det är den kartläggningen som legat till grund för handlingsplanen.

Inledning – På väg mot en giftfri förskola

Arbetet med miljö är särskilt viktigt då det lägger grunden för ett framtida miljöarbete. Genom att barnen tidigt får arbeta med denna typ av frågor blir det en naturlig del av livet.

Att arbeta med giftfri förskola är en aspekt av miljöarbetet och är särskilt viktig då barn är extra känsliga för gifter. Det är viktigt att förskolan är en hälsosam miljö för barn att vistas i och att försiktighetsprincipen får råda. Ständigt kommer ny forskning om olika ämnens långsiktiga påverkan på människor och där måste förskolan ligga i framkant och agera på nya rön.

Arbetet med giftfri förskola har pågått i många år och 2017 genomfördes en kartläggning på förskolorna och det är den kartläggningen som legat till grund för handlingsplanen.

Kinda kommun ska vara en hållbar kommun där medborgare, näringsliv och naturresurser utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt. Vi ska använda våra resurser så att kommande generationer får minst lika goda förutsättningar som vi har idag.

Kommunfullmäktige har fastslagit att Kinda kommun ska aktivt arbeta med att minska miljöbelastningen. Bildningsnämndens verksamheter ska bidra till en bättre miljö.

Agenda 2030 är en handlingsplan som antagits av regeringen och den innehåller många mål som rör miljöarbetet och sam också är till stöd och hjälp i arbetet med Giftfri förskola. Nedan finns en översikt över de mål som rör giftfri miljö.

Rensa bort och fasa ut

Rensa bort

En viktig del handlar om att se över vad som finns idag på förskolan och rensa bort sådant som barnen inte bör ha i sin omgivning och leka med.

Punkterna nedan är förskolechefens ansvar men kan delegeras till andra.

Rensa bland plastleksaker

Plast är bra till mycket men inte alltid det bästa för barnen. Det finns många olika sorters plast som innehåller olika ämnen. Det är därför bra att rensa bland plastleksakerna för att minimera risken att utsätta barnen för skadliga ämnen.

Tidsplan: Rensa bort efterhand

Rensa bort gamla mjuka plastleksaker

Kemikaliekraven på leksaker har skärpts under åren, därför är nya plastleksaker bättre än gamla. Mjuka plastleksaker av PVC eller av annan plast som är äldre än 2007 innehåller sannolikt ftalater som är förbjudna inom EU idag och de kan även innehålla bly.

Tidsplan: Rensa bort direkt

Rensa bort plastleksaker som är tillverkade utanför EU

För att leksaker ska få säljas till konsumenter ska produkten vara CE-märkt, det innebär att varan uppfyller regler om säkerhetskrav som ställs inom EU.

I Europa ställs dessutom kemikaliekrav vid leksakstillverkning. De kraven gäller dock inte för leksaker som säljs här men tillverkas utanför Europa.

Många billiga plastleksaker tillverkas i till exempel Kina.

Tidsplan: Rensa bort efterhand

Rensa bort plastleksaker som luktar

Leksaker som luktar starkt, antingen kemiskt eller parfymerat, ska undvikas eftersom de kan innehålla ämnen som är allergiframkallande.

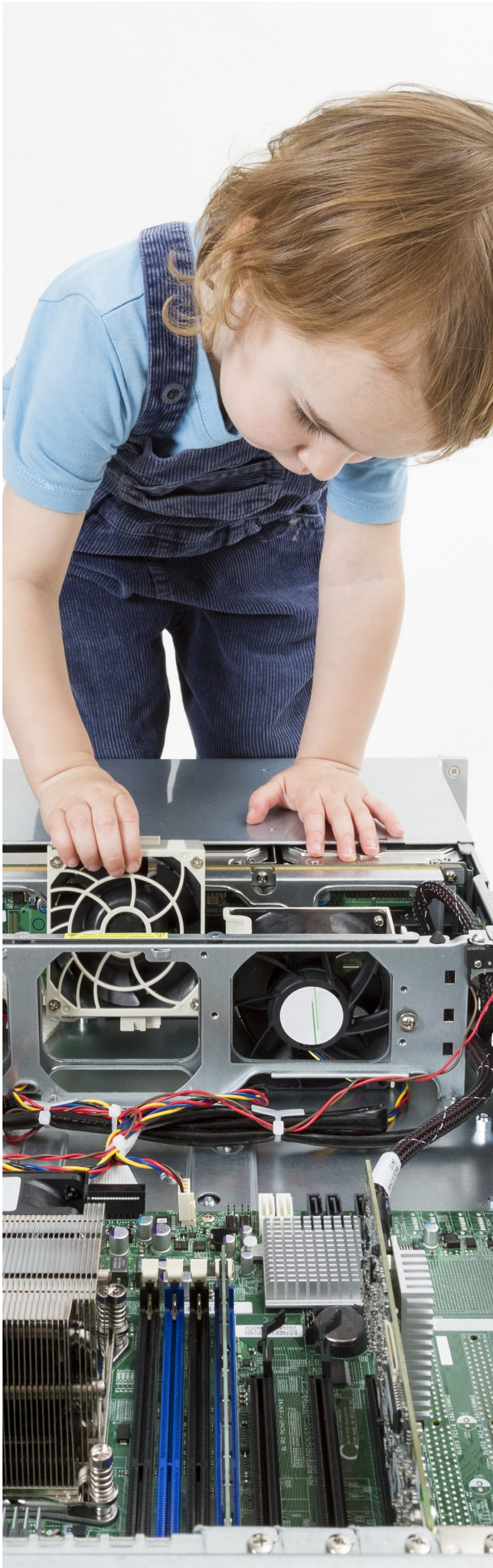
Tidsplan: Rensa bort direkt

Rensa bland icke-leksaker

Rensa bort

Förskolorna är fyllda av olika saker att leka med, vissa saker lämpar sig dock bättre för lek än andra. Se därför över saker som barnen leker med som inte är ämnade att vara leksaker.

Rensa bort gammal elektronik

Elektronik är ingen leksak och innehåller diverse mindre bra ämnen och bör därför enbart användas i pedagogiskt syfte. Det kan vara till exempel avlagda mobiltelefoner eller tangentbord som har lämnats in till förskolan. Plasthöljet och kretskorten i elektroniska apparater kan ofta innehålla bromerade flamskyddsmedel. Bly kan finnas i lödpunkter och elkablar innehåller ofta ftalater. Det är därför en onödig risk att låta barnen leka med elektroniken. Låt inte barnen suga på elektronik eller skruva isär apparaterna, då det ökar risken för att de får i sig skadliga ämnen. Gammal elektronik tas inte längre emot av förskolorna utan bör lämnas till återvinning.

Tidsplan: Rensa bort direkt.

Rensa bland utklädningskläder

Rensa bort väskor eller andra saker i konstskinn eftersom de ofta innehåller PVC-plast med ftalater och ibland bly. Billiga smycken eller bijouterier som känns tunga kan innehålla stora mängder hälsoskadligt bly och kadmium. Allergiframkallande nickel kan också förekomma. Kläder som har detaljer i metall kan innehålla bly, kadmium och nickel. Rensa därför bland bälten, smycken och kläder som barnen leker med.

Tidsplan: Rensa bort direkt.

Se över skapande och pysselmaterial

Det är bra att återanvända material för att inte hela tiden behöva köpa nytt men det finns mer eller mindre bra saker att leka med. Att pyssla med saker från naturen eller till exempel gamla kartonger är bättre än gamla kablar, elektronik eller metall. Byggmaterial som PVC-rör ska också undvikas.

Tidsplan: Rensa bort olämpligt pysselmaterial direkt. Hitta bättre material att skapa med framöver.

Se över förvaring och fasa ut

Se över förvaring och rensa bort andra produkter i PVC-plast

Det är generellt bra att hålla nere antalet plastprodukter på förskolorna. Andra material än plast eller PVC-fri plast är bättre alternativ. Exempel på saker som kan vara i PVC är förkläden och vaxdukar, andra material är bättre t ex polyuretan och polyester.

Tidsplan: Fasa ut och köp in bättre på sikt. Rensa bort förkläden och vaxdukar i PVC direkt.

Rensa bort olämpligt lekmaterial i utemiljön

Däck är inte tillverkade i syfte att vara leksaker och är därför inte kontrollerade på samma sätt. Däcken innehåller flera ämnen som inte bör komma i kontakt med barn. År 2010 förbjöds högaromatiska oljor i nya bildäck. Högaromatiska oljor kan i sin tur innehålla cancerframkallande ämnen. Särskilt olämpligt är det att plantera ätbara grödor i däcken. De giftiga ämnena i däcken släpps ut i jorden och kan då tas upp av växterna. Annat olämpligt lekmaterial på förskolegården är vissa typer av byggmaterial som till exempel impregnerat virke och PVC-rör.

Tidsplan: Rensa bort däck, delar av behandlat trä, slangar, rör mm i PVC-plast direkt. Byt ut mot miljövänligare alternativ.

Fasa ut möbler

Möbler är en ganska stor investering som ska hålla länge. Därför är det viktigt att köpa bra möbler när nya ska köpas in. Mindre bra möbler ska på sikts fasas ut.

Tidsplan: Fasa ut soffor mm på sikt.

Byt ut gamla soffor

Äldre soffor och andra stoppade möbler med textilklädsel från 70-, 80- och 90-talet innehåller sannolikt bromerade flamskyddsmedel. Vissa sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits, därför är nya möbler bättre än gamla. Äldre soffor med skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma, till exempel bly.

Tidsplan: Fasa ut soffor mm på sikt.

Rensa bort och byt ut

Rensa bort gamla lekkuddar av skumgummi

Produkter av skumgummi innehåller ofta bromerade flamskyddsmedel. Eftersom några sorter bromerade flamskyddsmedel har förbjudits är det bättre med nyare kuddar än gamla. Äldre skumgummi kan även innehålla andra ämnen som inte är hälsosamma, till exempel bly.

Tidsplan: Kuddar från 70-, 80- och 90-talet ska fasas ut.

Byt ut gamla sovdrassler

Äldre madrasser innehåller sannolikt flamskyddsmedel som idag är förbjudna. Skumgummi kan även innehålla bly. Överdragen är oftast i PVC-plast och kan, om de är gamla, innehålla de sex ftalater som är förbjudna idag. Nya madrasser som säljs kan också ha överdrag av PVC-plast men det finns också alternativ. Välj om möjligt ftalatfritt eller PVC-fritt.

Tidsplan: Gamla madrasser ska rensas bort och ersättas med nya på sikt.

Välj rätt bord

Ljuddämpande bord kan bidra till en lägre ljudnivå och en bättre arbetsmiljö både för barn och vuxna. När nya köps in, kontrollera att de inte innehåller PVC.

Tidsplan: Byt till PVC-fria bord på sikt.

Undvik vinylhandskar

Undvik vinylhandskar vid tillagning av mat (och även vid blöjbyten). De är gjorda av PVC och kan därför innehålla stora mängder mjukgörande ftalater som läcker från materialet vid användning. Alternativa material är nitril, latex, neopren och polyuretan. Nitril är det bästa alternativet och ska helst användas.

Tidsplan: Fasas ut vid nya inköp.

Arbetsätt och rutiner

Rutiner för städning och hygien

God hygien är viktigt inte bara för att minska smittspridning utan även för att minska intaget av skadliga ämnen. Många kemikalier släpper från produkterna och samlas i dammet, därför är bra städning en viktig del i arbetet för giftfria förskolor. Kommunens förskolor städas regelbundet av lokalvårdsenheten men viss städning utförs av personalen på förskolorna.

Tvätta händerna ofta

Det är svårt att kontrollera allt som barnen rör vid på förskolan, därför är det särskilt viktigt med handtvätt för att minimera risken att de skadliga ämnena kommer in i kroppen när de slickar och suger på händerna. Barnen på förskolorna ska tvätta händerna ofta. När de har varit ute, vid toalettbesök och innan måltid är minimum.

Tidsplan: Löpande.

Tydliggör rutiner för städning

Det ska finnas en tydlig ansvarsfördelning där det framgår vad lokalvårdsenheten respektive verksamheten ska göra. På så sätt säkerställs att inget faller mellan stolarna och allt städas på ett tillfredsställande sätt. Det är förskolechefen eller delegerad persons ansvar att se till att lokalerna är rena och välskötta. Det är därför viktigt med rutiner för att följa upp städningen, både den egna och den som lokalvårdsenheten utför.

Tidsplan: Tydliggör rutinbeskrivning på alla enheter.

Tvätta textilier

Alla nya textilier ska tvättas innan användning, det gäller även kuddar och mjukdjur. Nya textilier kan innehålla rester av kemikalier från tillverkningen och mycket av dem försvinner vid tvätt. Det är viktigt att tvätta alla textilier som gardiner, filter och mjukdjur regelbundet eftersom textilier samlar damma och damm binder diverse skadliga ämnen.

Arbetsätt och rutiner

Övriga arbetsätt

Om man vill stryka pärlplattor i verksamheten ska detta ske i ett välventilerat rum utan att barn närvarar eftersom värmen kan frigöra ämnen i plasten.

Det är också viktigt att tänka på giftutsöndring vid användande av exempelvis limpistol och rengöringsmedel. Man behöver där tänka på både förvaring och hantering.

Samarbeten med andra förvaltningar

Delar av arbetet med giftfri förskola hanteras av andra förvaltningar än bildningsförvaltningen. Det handlar exempelvis om städning, tvätt, mat, upphandling och byggnation. Bildningsförvaltningen har ett ansvar i att lyfta dessa frågor och samarbeta med övriga förvaltningar i strävan mot en giftfri förskola.

Inköp

Det ska ställas tydliga miljökrav vid upphandlingar och när det finns alternativ vid inköp ska man sträva efter att välja hållbart, miljömärkt och sådant som är av hög kvalitet och håller länge. Det är också en ambition att hålla nere antalet plastprodukter på förskolorna

---

Ordförklaringar

Bisfenol A

Bisfenol A (BPA) finns främst i polykarbonatplast, men används även i polyuretanplast och PVC-plast för att skydda materialen från att brytas ner. BPA finns bland annat i konservburkar, plasttallrikar, plastförpackningar och leksaker. Den största källan till BPA-exponering är via maten, då livsmedel ofta förpackas och förvaras i plastförpackningar som innehåller ämnet. Barn kan även få i sig ämnet genom att det samlas i damm som de andas in eller sväljer eller när de har materialet direkt i munnen. BPA kan bland annat påverka barnens framtida förmåga att få barn.

Bly

Bly är ett grundämne med många olika användningsområden. Det används bland annat som tillsats i PVC-plast, elektronik, vattenkranar, smycken, nycklar, mat och vatten. Barn utsätts också för bly genom damm som de andas in eller sväljer eller när de har ett föremål som innehåller bly direkt i munnen. Bly kan bland annat påverka barnens framtida förmåga att få barn, nervsystemet och hjärnans utveckling. Det kan innebära en negativ påverkan på intellektet, orsaka koncentrationsstörningar och inlärningssvårigheter.

Bromerade flamskyddsmedel

Produkter behandlas med bromerade flamskyddsmedel för att inte börja brinna så lätt. De finns i bland annat elektronik, textilier och stoppade möbler. Flamskyddsmedel är fettlösliga, vilket innebär att de stannar kvar i våra kroppar. Medlen kan påverka barnens framtida förmåga att få barn, ge inlärningssvårigheter och vara cancerframkallande. Barn exponeras främst för flamskyddsmedel genom att de andas in flamskyddsmedel eller sväljer damm som partiklarna samlats i.

CE-märkning

Genom att CE-märka en vara deklarerar tillverkaren, på eget ansvar, att produkten uppfyller EU:s lagstiftning för just den produktkategorin. Finns bland annat som märkning på leksaker.

Ftalater

Ftalater används främst som mjukgörare i olika plaster, bland annat PVC-plast. Ftalater är inte bundet i materialet, utan har förmåga att läcka ur plasten och sprids till omgivningen över lång tid. Barn kan få i sig ftalater genom huden, när de har plastmaterialet direkt i munnen eller genom att de andas in eller sväljer damm som ftalaterna samlats i. Ftalater finns ibland annat i leksaker, plasthandskar, madrassöverdrag och så kallade vaxdukar. Forskning har visat att en del ftalater ökar risken att få astma och allergier samt påverkar barnens framtida förmåga att få barn. En del ftalater är förbjudna i leksaker sedan år 2007.

Ordförklaringar forts.

Försiktighetsprincipen

Eftersom lagstiftningen är komplicerad och tar tid att förändra och det finns så många olika ämnen som man inte har kunskap är det viktigt att tillämpa försiktighetsprincipen. Den innebär enligt miljöbalken att ”Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.”

Försiktighetsprincipen innebär att man alltid ska välja de bästa produkterna och det bästa alternativet ur miljö- och hälsosynpunkt. Det är viktigt även utifrån ett barnperspektiv.

Gränsvärden och cocktaileffekten

Det finns gränsvärden för hur mycket av ett visst ämne en produkt får innehålla. Lagstiftningen skärps allt eftersom forskningen visar på negativa effekter på vår hälsa och miljön. Lagstiftningen gäller bara leksaker och inte andra produkter som små barn ofta kommer i kontakt med. Bedömningar om gränsvärden och lagstiftning kring ett ämne tas fram utifrån det vi vet om ämnena var för sig och inte utifrån vilken effekt de kan få tillsammans med andra kemikalier. Vi utsätts dock aldrig för ett ämne i taget utan för flera samtidigt och det kan skapa stora konsekvenser. Detta kallas för cocktaileffekten.

Hormonstörande

Kemikalier som påverkar hormonsystemet kan ge upphov till en rad olika effekter. Hormonstörande ämnen kan orsaka fortplantningsstörningar, missbildningar, cancer, diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar, benskörhet samt skador på immun- och nervsystem.

Kadmium

Kadmium är en metall som bland annat kan finnas i äldre plastföremål, elektronik och konstnärsfärg. Den största exponeringen av kadmium sker dock genom maten vi äter. Kadmium lagras in i skelettet och njurarna, på lång sikt kan det orsaka benskörhet, njurskador och cancer.

Ordförklaringar forts.

Kandidatförteckningen

Kandidatförteckningen är en lista över ämnen som enligt EU har särskilt farliga egenskaper som kan medföra allvarliga och bestående effekter på människors hälsa och på miljön. Listan innefattar exempelvis ämnen som orsakar cancer, genförändringar, försämrad reproduktionsförmåga och hormonstörningar. Även ämnen som är svårnedbrytbara och ansamlas i organismer finns med.

Kemikalieförteckning

Alla kemiska produkter som finns på en förskola och som kan innebära risker ur hälso- och miljösynpunkt ska finnas i en kemikalieförteckning. Det är en lista där verksamheten skriver upp alla märkningspliktiga kemiska produkter, produkter märkta med en farosymbol. I förteckningen ska det framgå produktens namn, användning, information om hälso- och miljöskadlighet samt klassificering om hälso- och miljöfarlighet. Genom kemikalieförteckningen får man kunskap om sina kemikalier, en överblick över deras farlighet samt påverkan på människors hälsa och miljön.

Kemikalieinspektionen

Sveriges statliga myndighet som arbetar med kontroll av kemikalier för att skydda människors hälsa och miljön från farliga ämnen. Se www.kemi.se

Kemisk produkt

En kemisk produkt är en blandning av olika kemiska ämnen som inte är en vara, se "vara". Till denna kategori hör exempelvis rengöringsmedel, färg och kriterior.

Märkningspliktiga kemikalier

En kemisk produkt som är bedömd som såpass farlig att den ska vara märkt med farosymbol eller faropiktogram enligt CLP-förordningen eller KIFS:2005:7. Från och med juni 2015 ska enbart farosymboler som de till höger finnas på nyinköpta produkter.

Nanopartiklar

Nanopartiklar är ett samlingsnamn för mycket små partiklar, mindre än 100 nanometer i diameter. Nanopartiklar kan lätt komma in i våra kroppar då de är så små och kan innebära risker för människors hälsa och miljö. Nanopartiklar kan finnas i elektronik, textilier, sportredskap och hudvårdsprodukter. Det finns risk att nanopartiklar framförallt kan skada lungorna.

Ordförklaringar forts.

Organofosfater

Organofosfater är en stor grupp ämnen som används som flamskyddsmedel, som mjukgörare i plaster och i växtskyddsmedel. På förskolor är äldre vilomadraser i skumgummi med plastöverdrag en sannolik exponeringskälla för organofosfater. De förekommer också i golvp polish. Ämnena samlas i damm som barn får i sig när de andas eller sväljer. Organofosfater kan ha negativ påverkan på människors hälsa och miljö och bland annat påverka förekomsten av cancer, orsaka skador på hjärna och nervsystem.

Nonylfenoler, antimögelmedel och färgrester i nya textilier

Under framställningsprocessen av textilier används många olika kemikalier, färgämnen och tillsatsämnen för att ge textilen dess önskvärda egenskaper. Vissa kemikalier kan ha negativa effekter på hälsan. Nonylfenol misstänks vara hormonstörande och azofärgämnen är cancerframkallande och kan påverka arvsmassan. Formaldehyd, färgämnen, antimögelmedel och konserveringsmedel kan ge upphov till allergiska reaktioner. Därför är det bra att alltid tvätta nya textilier en eller ett par gånger innan de används.

Perfluorerade ämnen

För att impregnerade textilier och papper ska få en vatten-, smuts- och fettavvisande yta används ofta perfluorerade ämnen. De finns även i bland annan brandsläckningsskum och rengöringsmedel. Perfluorerade ämnen påverkan bl.a. förmågan att få barn och misstänks vara cancerframkallande.

PRIO-databasen

Ett webbaserat verktyg framtaget av Kemikalieinspektionen som fungerar som en guide för den som vill minska användningen av kemikalier som har negativa effekter på människors hälsa och miljö. Det är ett bra verktyg för att identifiera prioriterade riskminskningsämnen och utfasningsämnen.

Prioriterat riskminskningsämne

Ett ämne utpekad av Kemikalieinspektionen för att det bör ges särskild uppmärksamhet. Ämnet måste alltid bedömas i den aktuella användningen och utifrån den risk som då kan uppkomma. Till denna grupp hör ämnen som exempelvis har hög akut giftighet, är allergiframkallande eller miljöfarliga. Prioriterade riskminskningsämnen bör fasas ut ur förskolemiljön i så hög grad som möjligt.

Säkerhetsdatablad

Den som använder kemiska produkter i sitt arbete behöver få information om deras farliga egenskaper, risker och hur de hanteras på ett säkert sätt. Denna information sammanställs i produktens säkerhetsdatablad. Förskolan behöver för varje faroklassad kemisk produkt ha ett säkerhetsdatablad. Företag som släpper ut kemiska produkter på marknaden är skyldiga att lämna säkerhetsdatablad till den som använder produkten yrkesmässigt. Säkerhetsdatabladet erhålls via leverantör eller tillverkare.

Ordförklaringar och miljömärkningar

Tungmetaller

De mest kända är bly, kvicksilver och kadmium, men även krom, kobolt, nickel, koppar, zink, arsenik, selen, silver med flera räknas som tungmetaller. De förekommer ofta i oäkta smycken, lågenergilampor, elektronik och varor av PVC-plast. De hamnar i våra kroppar eftersom de finns i luften vi andas, maten vi äter och i det vi tar i med händerna. Exempel på hälsoeffekter kan vara benskörhet, cancer, diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar samt skador på nervsystemet.

Utfasningsämnen

Ämnen utpekade av Kemikalieinspektionen för att de har så farliga egenskaper att de inte bör användas eller släppas ut i miljön. Hit räknas ämnen som kan påverka förmågan att få barn, påverka arvsmassan samt orsaka cancer. Utfasningsämnen får inte förekomma i förskolemiljön.

Vara

Ett föremål som under produktionen får en särskild form, yta eller design, vilken i större utsträckning än dess kemiska sammansättning bestämmer dess funktion. Exempelvis en leksak, möbel eller mobiltelefon.

Miljömärkningar

Det är lätt att tänka att en miljömärkt produkt automatiskt är det bästa alternativet för både miljö och hälsa, men så är inte alltid fallet. Det gäller speciellt för hygienprodukter och tvättmedel. Även om de är miljömärkta kan de innehålla parfym och irriterande ämnen som kan påverka hälsan och vara allergiframkallande. Observera därför att det är bäst att välja produkter som både är miljömärkta och parfymfria.

Astma- och allergiförbundets märkning

Produkter med Astma- och allergiförbundets märkning är fria från parfym, allergiframkallande och irriterande ämnen. Märkningen finns bland annat på hygienprodukter, bäddprodukter, och dammsugare.

Bra miljöval

Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens egen miljömärkning för varor och tjänster. Syftet med märkningen är att minska användningen av miljö- och hälsofarliga ämnen. Barnprodukter ska t.ex. vara helt parfymfria. Kraven av märkningen skärps regelbundet. Märkningen finns inom olika produktgrupper, allt från färdmedel till diskmedel.

Ordförklaringar och miljömärkningar

CE-märkning

CE-märket innebär att varan uppfyller de regler om säkerhetskrav som ställts inom EU. I Sverige får leksaker utan CE-märkning inte säljas till konsumenter. Ett problem med märkningen är att det är producenten av en vara som sätter märket på sin produkt. Det finns ingen extern kontroll av att varan uppfyller de krav som ställs och därför händer det att produkter säljs trots att de inte uppfyller alla regler. För att undvika att osäkra produkter köps in är rekommendationen att köpa produkter från välkända tillverkare och märken.

EU Ecolabel

EU Ecolabel är en gemensam miljömärkning inom EU. För att få märkas måste en produkt uppfylla kriterier för kvalitet, miljö och funktion under varans hela livscykel. Kraven ökar successivt och måste följas för att märkningen ska få behållas. Märkningen finns inom 26 produktgrupper, främst färg och textilier men även hygienprodukter.

FSC

Organisationen Forest Stewardship Council (FSC) främjar hållbart skogsbruk ur miljöperspektiv och socialt ansvar. Råvarans ursprung på FSC-märkta produkter går att spåra, vilket underlättar för konsumenten att göra medvetna val. Märkningen finns på produkter tillverkade av skogsråvara, till exempel träprodukter och papper.

KRAV

KRAV är en av Sveriges miljömärkningar för ekologisk mat. KRAV utgår från den ekologiska grunden och ställer höga kvalitetskrav på bland annat god djuromsorg, socialt ansvar och minskad klimatpåverkan. KRAV-certifierad mat odlas utan kemiska bekämpningsmedel och innehåller inga naturfrämmande tillsatser.

PEFC

PEFC är en global organisation som främjar ett hållbart skogsbruk. Kriteriet för att en pappersvara eller träprodukt ska få bära märkningen är att minst 70 procent av den ska innehålla PEFC-godkänd skogsråvara. Kontroll sker under hela produktionskedjan av en vara. Märkningen finns på produkter tillverkade av skogsråvara, till exempel trävaror och papper.

Miljömärkningar och lästips

Svanen

Produkten ska uppfylla en rad olika miljö- och hälsokrav som ställs utifrån gällande lagstiftning och Svanens egna krav. Svanen är Nordens officiella miljömärke för varor och tjänster. Märkningen ställer hårda krav på produkter ur ett livscykelperspektiv, från råvara till avfall. Kraven på produkterna skärps kontinuerligt för att utveckla en hållbar produktion. Idag finns Svanen inom 63 produktgrupper, bland annat leksaker. Svanenmärkta leksaker garanterar bland annat att kraven för CE-märket uppfylls.

Ökotex

Ökotex-standard 100 är ett certifieringssystem för textilier. Märkningens kriterier gäller för textilier från råmaterial till färdig produkt. Certifieringen garanterar att inga farliga eller otillåtna kemikalierester finns i den färdiga produkten. Märkningen finns bland annat på hemtextilier, bäddprodukter, tygleksaker med mera.

Lästips

Folkhälsomyndigheten:

- Nya allmänna råd om städning i skola och förskola
- Allmänna råd om ventilation

Kemikalieinspektionen & Håll Sverige Rent:

- Nytt material för en giftfri förskola

Kemikalieinspektionen:

- Kemikalier i barns vardag
- Om en lampa går sönder

